

MUHASHO WA PFUNZO WA GAUTENG
MULINGO WA TSHITIFIKHEITHI TSHA MA?IRIKI

TSHIVEN? A LUAMBO LWA ? AMUNI
GIREIDI YO LINGANELAHO
(Bambiri ?a u Ranga)

TSHIFHINGA: AWARA 2
MARAGA: 75

PFESSEANI HEZWI:

- Fhindulani mbudziso dzothe nga Tshiven?a tsho ?ambaho.
 - Vhwa?a na u sokou veta-veta a zwi nakisi mushumo wa?u.
-
-

KHETHEKANYO YA A

THOLOKANYON? IVHO

MBUDZISO 1

Vhalani mafhungo aya a tevhelaho ni ?o kona u fhindula mbudziso.

Musi Malindi ena mi?waha ya fumi?hanu, o vha o no tou vha mudahi muhulu wa zwidzidzivhadzi. Halwa o vha a tshi ri u nwa a ?amba ngaho. Mikhwa yawe yone yo vha i tshi ?engisa. Malindi ha tshili e e?he. U na khonani dzawe. Vho?he vha tshimbila nga mulenzhe muthihi. Vho?he nga muthihi – muthihi wa tou mu vhudzisa zwavhu?i nga maan?a musi e e?he, u pfa a tshi ana uri ene hovhu vhutshilo ha vhu funi. U wana zwi tshi ?ungufhadza. Wa vhudzisa uri zwino u tshilelani ngauralo a sa bvi kha zwo. Muthu wa hone u amba nga dzikhonani. U sumbedza uri khonani dzawe dzi tshila nga yeneyi n?ila nahone u ofha u fhambana nadzo nga u ita zwo fhambanaho na zwine dza ita.

Vhaswa vharzhi musi vha tshi aluwa, vha nyadza ngeletshedzo dza vhabebi, vha thetshelisa khonani mmbi dzine dza vha khelusa n?ilani yone. Vhaswa vha rembulutshela kha khonani vha tshi ?o?a u ?ivhiwa, u vha vhane vha tshimbila na tshifhinga na u ?anganedzwa nga khonani. Vha?we musi vha tshi livhana na dzithaidzo vha ?o?a muthu ane a nga vha tandululisa thaidzo idzo, vha vha vha si na vhu?ifulufheli, musi hayani hu na dzithaidzo vha ya kha dzikhonani uri dzi vha thuse. Khonani dza vha fha ngeletshedzo mmbi dzine dza vha bnga ?aka.

No?he vha?hannga na vhasidzana, ni ?o?e khonani dzavhu?i. Vhasidzana vha a itwa ?ale?ale vhutshiloni. Wa wana a tshi khou gidima na mukalaha muhuluhulu ane a nga tou tewa nga u pfi baba kana a ?i vha makhulu wawe. Ndi uri muthu u wana o ima na u ?i?ahadza nga zwidzidzivhadzi. Mushumo wa dzibugu u tou salela murahurahu ha hula dzigigi pheleledzoni yazwo ndi u vha na ?wana a songo lugiselwaho. Ngauralo musidzana u vha o ?itshinyela vhumatshelo hawe.

Muswa kha pfe vhabebi. Arali e na thaidzo, vhabebi ndi vhone vhathu vha u thoma vhane vha nga mu thusa. Arali zwi tshi kwama vhabebi, kana zwi tshi khou kon? a uri vha i tandulule mashaka sa khaladzi na vha komana vha hone. Vhadededzi na vhashumeli vha vhulangamupo na vhone vha hone. Muthu u a ?i ya kha mufunzi.

Malindi na khonani dzawe vho vha vha mashudu ngauri vho litsha hokwu kutshilele. Na inwi ibvani khazwo. Na sa ralo, ni khou? ibwela dindi. Ni songo tevhela zwa mu?we. Tevhelani ngoho.

**Riakona Gireidi ya 9. Bugu ya luambo
Rillian ? egogogo Maswole ? etshirando**

- 1.1 ? eani mafhungo aya ?hoho yo teaho. (1)
- 1.2 Malindi o vha a tshi tshila vhutshilo-?e? (1)
- 1.3 Vhuvhi ha u daha zwidzidzivhadzi na u nwa mahalwa mu?hu a tshee mu?uku ndi vhufhio? (3)
- 1.4 Bulani zwithu zwi si zwavhu?i zwine khonani mmbi dza kungela khazwo? (2)
- 1.5 Hone khonani mmbi ndi mini? (1)
- 1.6 Ndi ngani muthu o no ?idzhenisaho kha vhutshilo ha khonani mmbi a sa ?o?i u bva naho a tshi khou zwi vhona uri vhutshilo uho a si havhu?i ? (3)
- 1.7 Inwi musi ni na thaidzo ni nga nanga ngeletshedzo ya khonani kana dza vhabebi? Tikedzani phindulo ya?u. (2)
- 1.8 Ndi vhafhio vhathu vhane muthu a nga ya khavho musi e na thaidzo? (3)
- 1.9 ? eani ?halutshedzo ya mafurase kana maipfi o talelwaho. (4)
- 1.10 Ndi mini tshine tsha ita uri vhasidzana vha gidime na vha kalaha? (1)
- 1.11 ? eani mafhambanyi a maipfi a tevhelaho:
 - 1.11.1 nengisa (1)
 - 1.11.2 Vhaswa (1)
- 1.12 ? eani murero u na ipfi i?i “?wana”, ni dovhe ni shumise murero uyo nga u vhumba fhungo ?pfalaho. (2)

GUMOFULU ?A KHETHEKANYO YA A: [25]

KHETHEKANYO YA B

MANWELEDZO/SAMARI

MBUDZISO 2

Vhalani maffungo a tevhelaho uri ?o kona u ?wala ita ma?weledzo ao. Maipfi a?u a songo pa?a a fusumbe (70) a sa vhe fhasi ha furathi (60).

Mu?ambilu nga u vhona vhusiwana uhu have vhu tshi khou ?i hulela vhu tshi ya phan?a, ndi afha a tshi vhuya a vhona uri tsha khwine tshine a nga ita tshone, ndi u tou enda a tshi ?o?a mushumo. Nangoho a ita nga u ralo. Ha ri a tshi khou ralo u enda a tshi ?o?a mushumo, a mbo swika kha ?i? we shango, a dzhena kha mu?we mu?i. A wana hu tshi tou vha na mukegulu, a mbo di swika a ri khae "Ndaa, makhulu!" Mukegulu a fhindula a ri, "Aa, mu?uhulu wanga."

"Ndi khou ?o?a-vho mushumo," ndi Mu?ambilu. Mushumo-?e mu?uhulu wanga?" Mu?ambilu a tshi fhindula a amba u ri u ?o?a mu?we na mu?we. Mukegulu ndi u mbo ?i ri ?aru fha'a, a ya e n?uni sokote. ?i?i?i- ?i?i?i henengei n?uni. Nga vhuya u a vhuya zwino o no dubekana na mukalaha. Ndi izwi-ha mukalaha a tshi mu vhu dzisa uri n? a zwine mukegulu a khou amba ndi zwone-na. Mu?ambilu ndi u tenda fha'a. Mukalaha a konou ri khae, "Aiwaa, zwavhu?i zwa u naka, tshivhanda. Ni khou vhona, n?e ndi na danga a kholomo, zwino ndi ?o ni ita mulisa wa danga he'i aanga."

"Ha vha nari, ndi zwone ndi a dzi lisa," nd Mu?ambilu a tshi fhindula. Ndi afha-ha a tshi vhudzwa zwine a fanela u ?o dzi lisisa zwone. Nga matshelo Mu?ambilu wa vhatu a vuwa a vula, dzi'a kholomo, a dzi thithimula a ya nadzo mafuloni. ?i tshi kovhela a dzi orosa.

**Luven?a lwa murele wa 7.
Maumela, TN**

GUMOFULU ?A KHETHEKANYO YA B: [10]

KHETHEKANYO YA C

LUAMBO

MBUDZISO 3

Vhalani phara ye na ?ewa afha ?asi ni kone u fhindula mbudziso dze na ?ewa:

Maemu o ri a tshi fula ?ramba murini a vhona u?a muselwa wa Vho-Ndwammbi a tshi khou ka muroho a fhela a ya u vhona Mu?aifa ane a lwala lwadze ? sa fholi. Dokotela o ri a tshi mu ?bla a wana e na govho ?a malofha khali? ?a tsha u?a. A hu na a ?ivhaho u ri ho itea mini. Mme-awe vho ri vhatshi ?ou ?ivha uri ho itea mini ene a ri, ha funi muthu a no nlinda u nga ri ndi ?wana.

- 3.1 Kha phara iyo ire afho n?ha hu na maipfi o khakheaho inwi a khakhululeni ni dovhe ni a shumise mafhungoni a pfalaho. (4)
- 3.2 Topolani madzinambumbano afho n?ha ni a shumise mafhungoni. (2)
- 3.3 Shumisani ipfi "govho" mafhungoni mavhili a ambaho zwi sa fani. (2)
- 3.4 Wanani mabulazwithihi a maipfi o talelwaho nga fhasi. (2)
- [10]

MBUDZISO 4

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni ?o kona u fhindula mbudziso dzi a tevhelaho:

Ndo ni vhudza uri ni male Mashudu zwa sa ralo n?e ndi nga ?i? embeledza, ?wana uyo o bebea, u na zwo?he zwine musadzi a fanela u vhana zwo. Ndi ndele ine ya vha na vhu?ambi. ? wana o vu?aho, hu si hei?a phiranawe ya mutshelukwa ya Vho-Bele, hafha mu?ini wanga a i nga dzheni. Ndi hone ndo amba tshilamba u vhudzwa ndi tshilila u vhona na hone hufha u vhona hu tshi rumbula ma?o? Baba ndi humbela uri vha ntendele uri ndi male muthu ane nda mu funa vha a zwi ?ivha na vhone uri ?ama khombetshedzwa i afhula khali. Zwi tshi vhavha ndi ?o zwi vhudza gona.

- 4.1 Topolani mirero mivhili yo shumiswaho mafhungoni ayo ni dovhe ni ?ee na ?halutshedzo yayo. (4)
- 4.2 Ri ?eeni khaneda dza mafhungo a tevhelaho:
- 4.2.1 Ndo ni vhudza uri ni male Mashudu. (1)
- 4.2.2 Zwi tshi vhavha ndi ?o zwi vhudza gona. (1)

TSHIVEN? A LUAMBO LWA ? AMUNI GIREIDI YO LINGANELAHO (Bambiri a u Ranga) 119-2/1 U	6
---	----------

- 4.3 ? walani mafhungo a?u a pfalaho nga maipfi o?he o talwaho nga fhasi. (4)
[10]

MBUDZISO 5

Vhalani mafhungo a tevhelaho nga vhuronwane uri ni ?o fhindula mbudziso dzi a tevhelaho:

Vhananyana vha muvhunduni wa hashu vho vhuya i tshi vho tota toambo u bva ngei mudavhi wa khalamatika. Vhathu vho ?o fara shia-shia musi tshikegulu tsha ? iani tshi tshi kundelwa u bva nge ha vha hu si na na vhupfelo ha mare; tsho ? anisaho ndi ngauri o vha i tshi tou bwa na fhasi. Vhathu vhe vha vha vho dzula fhasi kha vhugalatenga vho lenga u bva.

- 5.1 Topolani madzina mavhili o ?ukufhadzwaho kha phara iyi. Shumisani madzina ayo mafhungoni a pfalaho. (2)
- 5.2 Kha mafhungo a re afho n?ha ho shumiswa mabulafhethu o khakheaho, wanani ayo mabulafhethu ni a khakhulule ni dovhe ni nwale mafhungo a?u ngao. (4)
- 5.3 Mafhungoni ayo hu na maambeke o talelwaho nga ?asi. ? eani ?halutshedzo dzao. (4)
[10]

MBUDZISO 6

? walululani mafhungo a phara i tevhalaho nga luambo lwo ?ambaho, ni dzhenise zwi ga zwa u vhalala zwo?he ho teaho, khathihi na ma?eredanzi ho teaho:

Ndwamato ovha o ambara munwadzi we au fhiwa nga magogo wawe, o ri u vhona mbwa yavhondwammbi a i posa nga matomba.

[10]

GUMOFULU ?A KHETHEKANYO YA C: [40]

MARAGA: 75